

AÇILIŞ KONUŞMALARI

SITKI ÇİĞDEM - Sayın Cumhurbaşkanım, Sayın Valim, Emniyet Müdürüm, değerli misafirlerimiz, büyükelçiler ve meslektaşlarım; Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği adına Elektrik Mühendisleri Odası olarak sekreteryasını yürütmüş olduğumuz ve ikincisini düzenlediğimiz Türkiye II. Enerji Sempozyumuna hoş geldiniz. Sizleri sempozyumumuzda ağırlamaktan ve üç gün sizlerle birlikte olmaktan büyük mutluluk duyacağız.

Önce 17 Ağustos ve 12 Kasım depreminde yitirmiş olduğumuz vatandaşlarımız anısına bir dakikalık saygı duruşuna davet ediyorum.

(Saygı Duruşu ve İstiklal Marşı)

SITKI ÇİĞDEM- Program akış çerçevesi içerisinde şimdi açılış konuşmalarını yapmak üzere önce Enerji Sempozyumu Yürütme Kurulu Sekreteri ve aynı zamanda Elektrik Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı Sayın Cengiz Göltaş'ı kürsüye davet ediyorum.

CENGİZ GÖLTAŞ (Elektrik Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı) - Sayın Cumhurbaşkanım, sempozyumumuzu onurlandıran ülkelerin büyükelçi ve temsilcileri, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğinin Sayın Başkanı, odalarımızın yönetim kurulu üyeleri, kamu kuruluşlarının yöneticileri, basınının temsilcileri, değerli delegeler; hepinizi Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Enerji Sempozyumu Yürütme Kurulu adına saygıyla selamlıyorum.

Birincisini 1996 yılında düzenlediğimiz TMMOB Türkiye Enerji Sempozyumundan bu yana ülkemizde enerji alanında önemli gelişmeler ve sorunları bir arada yaşamaktayız. Yeni bir yüzyıla girerken ülkemizde enerji sektöründe yaşanan gelişmeleri bütün boyutlarıyla dünden bugüne ve geleceğe tartışmak istiyoruz. Sempozyum bunu hedeflemektedir.

Sempozyum yürütme kurulu olarak çalışmalarla başlarken öncelikli olarak sadece teknik bilgi ve istatistiki verilere dayanan bir sempozyum kurgusu yerine Türkiye'de

enerji sektöründe politika bildirimleri ve uygulamalarının sonuçlarıyla birlikte tartışılmasını, buradan önümüzdeki yıllarda yapılması gerekenlerin neler olduğunun belirlenmesini hedefledik. Enerjide böyle bir tartışma ve bilgilenme ortamının bütün olanaklarıyla iktidar ve sermaye gruplarının etkilerinden bağımsız bir şekilde yürütülmesi hiç kuşkusuz sempozyumun önemli başarılarından biri olacaktır. Bugün ülkemizin enerji politikaları konusunda yapılacak her türlü değerlendirmenin konuyla ilgisi olan tüm tarafları kapsaması, oluşturulacak politikaların sağlıklı bir zemine oturması açısından büyük önem taşımaktadır.

Bu nedenle TMMOB Türkiye II. Sempozyumuna bildiri ve delege düzeyinde katılımı sağlarken Enerji Bakanlığı ve ona bağlı kamu kuruluşları, üniversiteler, özel sektör temsilcileri, işçi ve memur sendikalarıyla, TMMOB'nin enerji konusundaki ilgili odalarının özgür bir tartışma ortamında buluşmalarını hedefledik. Böyle bir olanağın Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı tarafından 1998 yılı Aralık ayı içerisinde düzenlenen I. Enerji Şurası çalışmalarında da yaratılmasını dilerdik. 15 Ağustos 1998 tarihli Resmi Gazetede yayınlanan Enerji Şurası Çalışma Usul ve Esasları Hakkındaki Yönetmeliğin amaç başlıklı birinci maddesinde milli bir enerji politikasına esas olacak ilkeler ve programlar üzerinde istişari kararlar almak üzere kurulduğu belirtilen Enerji Şurasına başta Elektrik Mühendisleri Odası ve Enerji-Yapı-Yol Sen gibi enerji politikalarında Bakanlığın uygulamalarına karşı farklı görüşleriyle taraf olan kesimler çağırılmamıştır. Bunun bir unutkanlık olmadığını elbette biliyoruz, ancak bildiğimiz bir başka gerçek de sosyal bir hukuk devletinde yurttaşların ve yurttaşlara ait örgütlenmelerin stratejik öneme sahip olan ve toplumun bütününe yakından ilgilendiren bir kamu hizmeti alanında söz ve karar sahibi olması gerektiğidir. Bugün enerji politikalarını belirleyen siyasal iktidarlar ve ona bağımlı kılınan enerji bürokrasisi karar alma ve uygulama süreçlerinde yurttaşlarına ve onların örgütlerine karşı bilgi sunma gereği hissetmeyerek adeta onları yok saymaktadır. Ülkemizin 2000'li yıllara böyle bir anlayış ve uygulama mantığıyla girmesinden üzüntü duyuyor ve bunun değiştirilmesini istiyoruz.

Enerji alanında yaşanan bir başka gerçeklikte, yaşamsal bir öneme sahip olan ve hayatın hemen her alanını doğrudan etkileyen enerji konusunda toplumun tek yönlü bir bilgilenmeyle karşı karşıya bırakılmış olmasıdır. Son 20 yılda yürütülen neoliberal politikalar ile sektörün büyük bir karmaşa ve kaos ortamına itildiği bir süreci yaşıyoruz. Bu gelişmelere itiraz eden kurumların ve bireylerin kamuoyuyla buluşma aşamasında enerji ihalelerine talip olan büyük medya holdinglerinin engelleriyle karşılaşmaları oldukça düşündürücüdür. Bütün bunlara rağmen bugün burada ülkemiz için anlamlı bir çalışmanın özgür ve demokratik bir ortamda süreceğine ve bu çalışmanın sonuçları itibarıyla bilimden, emekten ve sanayileşmeden yana politikalara hizmet edeceğine inanıyoruz.

Sayın konuklar, değerli katılımcılar; üç gün boyunca sürecek olan sempozyumumuzda 5 oturum ve 1 panel düzenlenecektir. Toplam 26 bildirinin tartışılacağı oturumlarda dinleyicilerin soru ve yanıtlarıyla içerikli ve zengin bir tartışma ortamının oluşmasını hedefliyoruz. Son gün düzenlenecek olan “2000’li Yıllarda Ulusal Enerji Politikası” başlıklı panelimize Enerji Bakanlığı, Dünya Enerji Konseyi Türk Milli Komitesi, Türk Sanayici ve İşadamları Derneği, Kamu İşletmeciliğini Geliştirme Merkezi, Enerji-Yapı-Yol Sen ve Elektrik Mühendisleri Odasının temsilcileri katılacak ülkemizin enerji gerçeğini ve geleceğini her biri kendi alanından değerlendirecektir.

Son olarak sempozyum çalışmalarına bildiri sunan, panelist, delege ve dinleyici olarak katılan, sempozyumun hazırlık sürecinde emeği geçen, maddi, manevi katkı sağlayan herkese sempozyum yürütme kurulu adına teşekkür ediyor, sempozyumun toplumun bilgilenmesine, kendi insan gücümüze ve doğal kaynaklarımıza dayalı ulusal bir enerji politikasının yeniden oluşturulmasına hizmet etmesini diliyorum.

Saygılarımızla. (Alkışlar)

SITKI ÇİĞDEM - Şimdi de Elektrik Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu Başkanı Sayın Ali Yiğit’i konuşmasını yapmak üzere kürsüye davet ediyorum.

ALİ YİĞİT (Elektrik Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu Başkanı) - Sayın Cumhurbaşkanım, Sayın Valim, değerli büyükelçiler, basınımızın değerli temsilcileri, kamunun ve Türk Mühendis Mimar Odaları Birliğinin değerli yöneticileri ve değerli delegelerimiz; hepinizi Elektrik Mühendisleri Odası adına sevgi ve saygıyla selamlıyorum.

İki yıldan beri hazırlıkları sürdürülen II. Enerji Sempozyumunda bugün buluşuyoruz. Gönül isterdi ki bu sempozyumda tarafların tümünün görüşleri buraya yansıtılabilirdi. Bunu özellikle başlangıçta vurgulamak istiyorum, çünkü son derece demokratik bir süreç işletilerek tarafların tümü davet edilmesine karşın Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının gerektiği şekilde yer almadığını ve özellikle de sempozyuma ilgisinin gerektiği şekilde olmadığını burada özellikle vurgulamak istiyorum.

Ülkemizde son 15 yıldır uygulanan temel politikaların yansımalarına baktığımızda tartışmaların temel odak noktasını elektrik enerjisinin teşkil ettiğini görüyoruz.

Elektrik enerjisi, gerek kullanım kolaylığı gerek temizliği açısından yaşamsal bir öneme sahip ve bugün toplam enerji tüketimi içerisindeki payı yüzde 35’le 40 arasında dünya genelinde, bunun 2000’li yılların ilk çeyreğinde yüzde 50 ve üzerine çıkacağı tahmin edilmektedir. Elektrik enerjisi önemini gelecekte de artırarak koruyacaktır. Yani elektrik

enerjisi üzerine söylenebilecek olan her şey bir ülkenin gelişmişliği üzerine bir şeyler söylemek gelecek üzerine bir şeyler söylemek anlamına gelmektedir.

Bir kamu hizmeti olması nedeniyle geniş bir kesimi ilgilendiren elektrik enerjisi üzerinde yapılan tartışmaların tarafların tümüne açık olması gerekmektedir. Bu gerçeklikten hareketle Sempozyum Yürütme Kurulu özgür bir platformu oluşturmaya özen göstermiş ve tarafların tümünün kendini ifade edebileceği olanakları sağlamıştır.

Ben konuşmamı çok fazla uzatma niyetinde değilim, ancak önemli bazı satır başlarını da hatırlatmak istiyorum.

Özellikle son onbeş yılda enerji sektörü üzerine tüm tartışmalar maalesef mülkiyet eksenine üzerine oturtulmuştur ve özelleştirme eksenli tartışmalar sektörün temel sorunlarının önüne geçmiştir. Sürekli olarak kamunun bu işi beceremediği, özel sektörün çok daha iyi yapacağı şeklindeki bir söylem üzerine kurulu bir tartışma sektörün birincil sorunlarının önüne geçmiştir ve sektör bugün gerçekten bir tıkanma noktasına doğru gitmektedir.

Oysa ki sektörün sorunlarına bakıldığında bugün resmi verilere göre yüzde % 20'lere yaklaşmış olan dağıtım kayıpları % 4 kaçak kullanım oranlarının giderilmesi ve gelişmiş ülkelerin % 15-20 gerisinde olan temik santrallerin kapasite kullanma oranlarının yükseltilmesi sektörün çözülmesi gereken birincil derecede öncelikli sorunlarıken, enerji bürokrasisi ve iktidar her şeyin mülkiyet tartışmasıyla ve sektörün vahşi bir rekabet ortamına itilerek sorunlarının çözüleceği gibi bir yanılgı içerisindedir. Bu sorunlar birikerek artmaktadır ve hiçbir şekilde de çözüm noktasında bizi ümitlendirici girişim de maalesef yoktur. EMO, sektördeki özelleştirme uygulamalarına ve sorunları göz ardı eden yaklaşımlara karşıdır. Bu konuda yıllardır kamuoyunu bilgilendirmeye ve hukuk çerçevesinde mücadelesini sürdürmektedir.

Bugün çözüm olarak sunulmuş olan iki örneği bilgilerinize sunmak istiyorum. Bunlardan birisi, işte kamu bu işi beceremez özel kesim becersin diye 1989 yılından beri İstanbul'un Anadolu yakasında yaşanan bir Aktaş gerçekliği vardır. Vatandaşın Aktaş konusundaki artık Elektrik Mühendisleri Odası ve diğer demokratik örgütlerin tepkilerini bir kenara bırakıyorum, vatandaşın tepkileri ayyuka çıkmış, ancak bu vatandaşın tepkilerini tek duymayan kuruluş Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığıdır. Yapılan hukuk ihlalleri ve sözleşme konusundaki kamu aleyhine maddeler konusunda odamızın açmış olduğu davalar Danıştay'da yürütmeyi durdurma şeklinde çıkmış olmasına karşın Enerji Bakanlığı Aktaş yönetiminin yönetimine kendisi el koyarak Aktaş adına orada faaliyette bulunmaktadır. Oysa yürütmeyi durdurma kararı, çok açık bir şekilde sözleşmenin kamu aleyhine maddeler

içerdiğini ve kamu lehine olmadığını belirtmiş olmasına karşın Aktaş TEDAŞ'a devredilmemiştir.

Yine 2 Kasımda yapılan duruşmada da maalesef Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı kamu adına konuşması gerekirken Aktaş adına bir konuşma yapmıştır ve odamız avukatları ve diğer müdahil avukatlar buna itiraz etmek durumunda kalmış ve Danıştay'da bizim itirazımızı uygun bulmuş ve bu şekilde konuşmanın uygun olmayacağına karar vermiştir.

Enerji sorununa çözüm olarak getirildiği söylenen ve özel sektörün dinamizminden yararlanma adına getirilen çözümlerden birkaç örnek daha sizlere sunmak istiyorum. Hatırlanacağı gibi Düzce depreminde üç gün önce bir doğalgaz krizi yaşandı. Doğalgaz bağlantılarının üzerinde abonenin olmuş olması nedeniyle, havaların da soğumasına paralel olarak doğalgazın talep arttı, ancak gerekli gaz stokunun da olmaması nedeniyle bir kriz yaşandı. Bu tür krizlerde kamu anlayışını savunan bir Enerji Bakanlığının şöyle bir politika izlemesinin normal olacağını düşünüyorum. Öncelikle okulların, hastanelerin, daha sonra kamu işletmelerinin ve en son da ticari kuruluşlara öncelik sağlanması gerektiği halde, öncelik sıralaması şu şekilde yapılmıştır. Birincil olarak Bursa'daki TEAŞ'a ait Ovaakça Doğalgaz Santrali susturulmuş 1.400 Megavatlık, ortalama enerji maliyeti 3 senttir burada, buna karşılık dört adet özel sektör kuruluşu Ünimar, Doğa, Enron ve Ova bunlara hiç kesintisiz gaz verilmiştir, buralarla da yüzde 100 alım garantisiyle yapılan sözleşmeler gereği 10 sente elektrik enerjisi satın alınmaktadır. Bugün ülkemizdeki ortalama maliyetinin 3.5 sent olduğu düşünülürse, bu türden sözleşmelerin ne anlama geldiği, enerji sorununa nasıl bir çözüm getirdiğini ben takdirlerinize bırakıyorum.

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının enerji politikaları konusunda tüm eleştirilere, tüm uyarılara, tarafların tüm eleştirilerine kendisini kapatarak adeta belli bir noktaya kilitlenmiş olması bizlerin açısından düşündürücüdür. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının bu uygulamalarına karşı diğer kamu kuruluşlarından da tepkiler gelmiştir. Özellikle Devlet Planlama Teşkilatının biri 30 Haziran 1999'a ve diğeri 11 Ekim 1999'a olmak üzere Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığına yazmış olduğu iki uyarı yazısı vardır, bunlar son derece önemli uyarıları içermektedir. Bu uyarılarda özellikle şu noktaya dikkat çekilmektedir. Sizler öylesine kontrolsüz bir şekilde imtiyazlar veriyorsunuz ki bu imtiyazlar sonucunda Türkiye önümüzdeki 10 yıl içerisinde enerji fazlasıyla karşılaşacaktır. Enerji konusuyla ilgili bu tartışmada temel parametre şudur. Enerji ister gelecekte ihtiyacım olur diye ya da dursun diye satar kâr ederim gibi bir güdü olanaksız elektrik enerjisi üretildiği anda tüketilmesi gereken bir enerji.

Yani, bununla ilgili yatırımları daha önceden çok fazla yaparsanız bunun tüketimde karşılığı olmadığı için bu bir enflasyonist etki yaratacaktır, bunun getireceği negatiflikler de topluma yansiyacaktır ya da tersi eğer ihtiyacınız var da yatırım yapmamışsanız enerjiye olan talep artacaktır. Yine enerji fiyatlarının yükselmesi sanayideki girdileri artıracak ve sanayi mallarınızın rekabet şansı azalacaktır. Yani elektrik enerjisi bu nazik özelliği nedeniyle üretimden tüketim noktasına kadar merkezi bir şekilde planlanmalıdır. İşte bizim itiraz ettiğimiz nokta da tam da burasıdır, yani artık planlama fikri reddedilmiş, koltuğunun altına projesini alan, falanca yerden de ben krediyi buldum diyen herkese olur verildiği ve bunların da artık 3.5 sent gibi ortalama bir maliyeti olan Türkiye’de 10 sentlerle, 16 sentlerle enerji satma ve yüzde 100’de alım garantisi olan bir ortamda yapılmaktadır. İşte biz buna itiraz etmekteyiz, bunun tartışılmasını istemekteyiz, bunun kamunun lehine olmadığını Türkiye’deki tüketim bedelini karşılayan insanların, sanayide kullanan insanların bu bedeli ödememeleri gerektiği inancındayız. Çünkü, Türkiye’nin eğer 21. Yüzyılda gelişmekte olan ülkeler arasında yerini alacak ve insanların refahını yükseltecekse bu ancak ve ancak ucuz bir elektrik enerjisiyle olanaklı olabilecektir. Bu da merkezi planlamanın reddedilmemesi, merkezi ve planlı bir enerji politikasının uygulanmasına bağlıdır. Bugün bütünüyle bir tek örnek dahi gösterilemez ki son 15 yılda yapılmış olan sonuçlarının olumlu olduğu. Dolayısıyla bu politikalar gerçekten tartışılmalı ve değerlendirilmeli.

Bu sempozyumun böylesi bir tartışmaların temel noktasını oluşturacağı ve gelecekteki ulusal politikaların belirlenmesinde önemli işlevler üstleneceği inancındayım. Bu inanç ve temennilerle hepinizi sevgi ve saygıyla selamlıyorum. (Alkışlar)

SITKI ÇİĞDEM - Şimdi de Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Başkanı Sayın Yavuz Önen’i konuşmasını yapmak üzere kürsüye davet ediyorum .

YAVUZ ÖNEN (Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Başkanı) - Sayın Cumhurbaşkanım, Sayın Valim, değerli konuklar, değerli üyelerimiz; hepinizi Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği adına selamlıyorum, saygılar sunuyorum.

Ben müsaade ederseniz önce konuşmama bir-iki olayı sizlerle paylaşma suretiyle başlayayım, gireyim. Birincisi, Türk Mühendis Mimar Odaları Birliğimiz geçen hafta içinde Atina’da bir ödül aldı, onu sizinle paylaşmak istiyorum. Türk-Yunan dostluğuna meslek odaları ortamında yaptığımız katkı dolayısıyla her iki tarafa verilen bir barış ve dostluk ödülüydü onu aldık. Onu burada belki basından izleyememiş olabilirsiniz burada aktarıyorum, bunun çok stratejik bir önemi var, çünkü yıllardır bizler, özellikle Türkiye’nin komşularıyla dostluk ilişkilerinin geliştirilmesinde sivil toplum kuruluşlarına ve meslek odalarına düşen görevin bilincindeydik ve bunun gereğini yerine getirdik. Böylesi bir

çalışmanın devamı olarak da yine son dört gündür Madrid'te yapılmış olan Dünya Mühendis Örgütleri Federasyonu Genel Kurulunda da yansıdı bu. Türk Mühendis Mimar Odaları Birliği ve Yunan Teknik Odası birlikte bir hazırlıkla Türkiye'de ve Yunanistan'da yaşanan depremin teknik, sosyal, ekonomik boyutlarını ve güncel olarak halkın yaşadığı sıkıntıları dile getiren bir sunuş yaptılar ve orada da aslında tüm dünya mühendislerine özellikle doğal olaylara ve onun afete dönüşmüş olan etkilerine karşı ortak bir cephe oluşturma ve dayanışma duygularını ve örgütlülüğünü yükseltme anlamında ciddi mesajlar verdik. Bunu sizinle öncelikle paylaşmak istiyorum.

Bir başka izlenimimi sizlere burada duyurmakta yarar görüyorum, çünkü Türkiye'miz yıllardır belli bir dünyanın siyasi ekonomik platformuna girme yönünde ciddi çabalar harcamaktadır. 1960'lı yıllardan başlayan bu süreç Türkiye'nin yeni bir bin yıla hazırlanırken gündeminin başında olan bir konudur. İspanya Avrupa Birliğine girmiş bir ülkedir. Madrid'te kaldığımız 2-3 gün içinde ve yakın civara yaptığımız teknik bir gezinin sonuçlarında gözlemediğim şey aslında bizim şimdi geleceğim önemli ikinci konu deprem olayıyla da bağlayarak onun bize gösterdiği sonuçlarıyla da birleştirerek bu gözlemleri, şunu söylemek istiyorum. Dünya isterse bir globalizmin her türlü baskısı altında yeni bir değişime zorlansın isterse hayatın gerçekliğinin getirdikleri olsun bir hercümerç dönemine başlamıştır. Her iki boyutuyla da mutlaka üzerinde durmamız gereken ve deprem sonuçlarını gösterdiği gibi de artık mutlaka yaşamamızın bir parçası haline getirmemiz gereken iki kavrama değineceğim. Bir tanesi planlama kavramıdır. Hiçbir rejim, hiçbir sistem ve dünyadaki hiçbir gelişme, globalizm dahil söylüyorum, plansız bir süreç değildir, olmamıştır. O nedenle bizim derhal Türkiye'de ciddi olarak her türlü sorunun ulusal ölçekte bir planlı hazırlık sürecine girmesi gerektiğini kabul etmemiz gerek, o kaçınılmazdır. O nedenle depremde de gördüğümüz gibi son 40-50 yılda Türkiye'deki kentleşmenin bir plansız süreçle eşdeğer olduğunu kabul etmemiz lazım ve bunun Türkiye'de ve İspanya'da yarattığı son özellikle 10 yılda İspanyolların girdiği Avrupa Birliği sürecinde yaşadıklarının da ürünü olarak ciddi bir planlama hamlesi içindedirler. Hatta İspanyol mühendislerinin ulaşım, enerji, altyapı konularında bize aktardıkları ve telekomünikasyon alanlarında aktardıkları bilgilerden edindiğimiz izlenime göre de isterse örneğin ulaşım ya da enerji alanında bir özelleştirme süreci yaşayın, ama mutlaka onun da bir programı, bir hazırlığı vardır ve ulusal ölçekte bir sorundur. O nedenle bizim her ne ise girdiğimiz süreç mutlaka bir planlı kalkınma, bir plan yapma, onunla ilgili değişik meslek ortamlarıyla ilgili beyinleri yeniden yaratma gibi bir ihtiyaç içindeyiz.

İkinci kavram, yalnız buraya geçmeden şunu söyleyeyim, şu anda tartışılmakta olan enerji konusunda da başkanlarımızın da söylediği gibi aslında ulusal ölçekte bir enerji politikasına ihtiyacımız var. Burada da tam anlamıyla entegre bir politika biçiminde

bir enerji politikamızın olmadığını ve yanlış hesaplara dayalı bir yatırım programı hazırlığı içinde olduğumu ve bununla yabancı tekelin baskısıyla Türkiye’de bir enerji krizi biçiminde şekillendiğini vurgulamak istiyorum. İkinci kavram kuralıdır. Türkiye plansızlığı yaşadı, kuralı da yaşıyor. Özellikle siyasi anlamda kuvvetler dengelerinin yasama, yürütme ve yargı ortamındaki dengesizliğin yarattığı olumsuz sonuçlarla karşı karşıyayız. Burada kurallar ihlal edilmektedir, özellikle meslek odalarının kendi değişik sektörlerinde yürütmenin uygulamalarıyla ilgili yargı yoluna gitme hakkını kullanması bir anlamda yürümüş, ama yargı kararlarının uygulanmadığı bir Türkiye panoramasıyla, uygulamasıyla karşı karşıya kalınmıştır.

Yargı kararları uygulanmıyor. Yargı kararlarına rağmen yanlış yer seçimlerine dayalı kent parçaları inşa ediliyor. Yanlış yerlere sanayi kuruyoruz, yanlış yerlere eğitim kurumları kuruyoruz. Bu son günlerde tartışıldığı için değinmek istiyorum. Örneğin yeni açılmakta olan üniversitelerle ilgili bizim itirazımızı asla Türkiye’de o anlamda, o ölçekte ve o amaçla bir yatırım yapılmasın şeklinde değildir. Doğrudan yer seçimiyle ilgilidir tartışma konusunu, yanlış yer seçilmektedir. Ve bunu biz yargı yoluyla da kanıtıyoruz, vatandaşın da katkılarıyla bu sonuçlara ulaşıyoruz ama, uygulama başka türlü yürüyor. Türkiye eğer kuvvetler dengesini siyasi anlamda yerli yerine oturtmazsa plansızlığa paralel olarak bir kuralı süreci yaşarsa yine Türkiye’nin dünya ölçeğinde karşı karşıya olduğu sorunları aşması ya da dünya ölçeğinde hak ettiği ya da sahip olduğu ağırlığa ulaşacağını beklememiz bir hayalden ibaret olur.

Ben meslek alanımızla ilgili olarak son günlerde özellikle yasalarımızda birtakım değişiklikler yapılmaktadır. Ben deprem sonuçlarının gösterdiğiyle bu yeni yapılan düzenlemeler arasında da bir bağ kurarak konuşmamı bitirmek istiyorum ve Sayın Cumhurbaşkanımızın da aramızda bulunmasından yararlanarak aslında bazı isteklerimizi bir kez daha buradan kamuoyunun önünde kendilerine iletmek istiyorum. Mühendislik mimarlık ortamı bilimle toplum arasında bir köprü ortamıdır. Mühendislik mimarlık ihmal edildiği zaman bilim hem gerektiği ağırlıkta yaşamla buluşmaz hem de toplum insanca ve müreffeh bir yaşama ulaşmaz. O nedenle yalnız Türkiye’de değil, bütün dünyada da bu gerçeklik mühendislik, mimarlık ortamına önemli ve özel ilgi göstermeyi gerektirmiştir. Ben bu açıdan Türkiye’de mühendislik mimarlık ortamının ciddi bir tehlikeyle karşı karşıya olduğunu açıklamak istiyorum. Dünyadaki bilimsel teknik gelişmeleri öğrenmede, yani eğitim ortamının yeniden planlanmasında ciddi sıkıntılarla karşı karşıyayız. 60’ı aşkın fakülteden mezun olan, laboratuvarında hiç bulunmamış, gerekli eğitim kadrolarıyla karşılaşmamış, gerekli bilgileri mühendis kadrolarıyla karşılaşmamış, gerekli bilgileri almamış mühendis kadrolarıyla karşı karşıya kalıyoruz, yani eğitimin düzeyinde ciddi bir erozyon var.

İkincisi, yaşanmakta olan işsizliğin getirdiği, yani mühendisin biraz önce tanımlanan işlevini yerine getirebileceği deneyimi edinecek ortamlarda ciddi sıkıntılar var. İşsizlik oranı mühendislik mimarlık ortamında yüksek düzeydedir. Önemli bir başka eksiğimizle karşı karşıya kalmamız gerekiyor, yüz yüze gelmemiz gerekiyor, o da şudur. Aslında bu demokrasinin de gerektirdiği ve üzerinde ciddiyetle düşünmemiz gereken bir olaydır, o da şudur; demokratik katılım. Türkiye'deki mühendis mimarlar bugün ve özellikle Anayasanın 135 inci Maddesinde görevi açıklıkla tanımlanmış ve 6235 Sayılı Yasayla da bu görevin bir biçimde örgütlenmesi yapılmış olan Türk Mühendis Mimar Odaları Birliği ortamında kendi sorunlarını tartışmayan bir gündemle karşı karşıyayız. Burada siyasi erk, demin adını söylediğim Anayasa ve Yasa maddelerinde yazılı olan görevleri üstlenmeye kalkmaktadır. Özellikle kamusal denetim alanında, depreme dayanıklı ya da doğal olaylara dayanıklı her türlü yapının üretiminde ve denetiminde meslek odalarının dünya örneklerinde de olduğu gibi ciddi işlevleri olmak durumundadır. Yeni yapılmakta olan düzenlemelerde ne yazık ki meslek odaları sadece sertifika veren kurumlar gibi değerlendirilmektedir. Dünya Bankasının temsilcisiyle yaptığımız bir görüşmede Dünya Bankasının deprem bölgesine yönelik programını dinlediğimizde hayretle gördük ki aslında mühendislik mimarlık ortamımız, Dünya Bankasının kentleşme sürecinde ve yapı üretim sürecinde örgütlenme şöyle olmalıdır anlamındaki bütün önermeleri bir zaten biliyoruz ve Türkiye'de kendi sorunlarına sahip çıkacak ve aşacak bir potansiyel de mevcuttur. Bugün bu potansiyelin gerçek yerine oturtulması, yani trenin rayına oturtulması gibi zorunlu bir durumla karşı karşıyayız.

Bu noktada siyasi erkin, özellikle yine üzerinde durmamız gereken bir politikanın bir tarafı olarak davrandığını belirtmek istiyorum. Siyasi erk bugün Türkiye'de 30 yılı aşkın bir süreden beri ekonominin en önemli unsuru haline gelen toprak üzerindeki mülkiyet ve rant programlarıyla haşır neşirdir.

Biz şunu bir kez daha buradan bir mesaj olarak iletmek istiyoruz. Bu süreçte görülmüştür ki spekülasyon gelire dayalı sermaye hareketleri sanayi alanında da olumsuz yönde etkilenmiş ve bugün sanayi alanında da bu spekülasyon baskı kendisini göstermiştir. O nedenle özellikle kent toprakları üzerinde kurulu bu mekanizmanın mutlaka değişmesi gerekir ve yeni yerleşim alanlarının seçiminde de yalnız bu faktörün etkilerinin artık hayata geçmemesi gerekir. Meslek odalarının işte burada ciddi bir kamusal denetim ve teknik danışmanlık görevi mutlaka çözülmesi gereken ciddi bir görev olarak karşımızda duruyor.

Ben buradan bir kez daha şu anda yapılmakta olan çalışmalarda meslek odalarına gerektiği yerinin verilmesi için tekrar yapılmış olan çalışmaların gözden geçirilmesi

gerektiğine inanıyorum. Yasa tasarılarının, özellikle kamu yapı denetimi ve sorumluluk yasa tasarısı ve bizim yasamızda, 6235 Sayılı Yasada ve 3458 Sayılı Mühendislik Mimarlık Yasasında yapılmış olan değişikliklerin tekrar ortak platformlarda tartışılmasından yana olduğumuzu söylemek istiyorum.

Bitirirken, peki bu işlevler meslek odalarından alındığında nereye aktarılıyor, orada da bir yanlışlık var. Üniversitelerimiz ve TÜBİTAK özellikle bilimsel teknik ortamlardır, bilimin geliştirilmesi, teknolojinin geliştirilmesi gereken ortamlardır. Ne yazık ki son zamanlarda meslek odalarının üstlenmesi gereken görevlerin daha ziyade bu kurumlara doğru kaydırıldığını görüyoruz, burada da bir dengesizlik ve yanlışlık var. Meslek odaları, özellikle Türk Mühendis Mimar Odaları Birliği yapı, özellikle yapı üretim süreci içerisinde meslek odalarının temel işlevinin altını çiziyor. Ancak, bizler kendi alanımızda bize düşen görevleri yeniden tanımlarken ve kamuoyuyla ilişki kurarken, kamu alanını düzenlerken elbette üniversitelerle ve ilgili tüm kurumlarla, yerel yönetimlerle, TÜBİTAK'la gerekli ilişkiyi de kurarız.

Ben bu görüş ve düşüncelerle Enerji Sempozyumuna başarılar diliyor, hepinizi saygıyla selamlıyorum. (Alkışlar)

SITKI ÇİĞDEM - Değerli konuklar, şimdi de sempozyumumuza katılımıyla bizleri onurlandıran, aynı zamanda meslektaşımız olan Sayın Cumhurbaşkanımız Süleyman Demirel'i konuşmasını yapmak üzere kürsüye davet ediyorum.

CUMHURBAŞKANI SÜLEYMAN DEMİREL- Değerli misafirler, değerli meslektaşlarım; hepinizi sevgiyle, saygıyla selamlıyorum.

Elektrik Mühendisleri Odamızın böyle bir sempozyum tertiplemiş olduğunu memnuniyetle karşılıyorum ve başkanı ve yardımcılarını, bu sempozyumu hazırlayanları, tertipleyenleri tebrik ediyorum.

Ben güncel meseleler üzerinde genellikle durmak istemiyorum, daha çok makro meseleler üzerinde durmak istiyorum. Elektrik enerjisi veya topyekün enerji politikaları Türkiye Cumhuriyetini kurulduğu günden beri işgal eden bir konudur. Çünkü, bilinmektedir ki enerji dediğiniz zaman kalkınmanın motorudur, bir ülkenin yoksulluktan kurtulması, zenginleşmesi, refaha kavuşması ancak evvela enerjiyle başlar. Onunla başlar, ama başka şeylerle devam eder ve 50 dolar adam başına gelir seviyesinde bir Türkiye Cumhuriyeti 1920'lerde, eğer bugün 6 000 dolar gelir seviyesine gelmişse bir paralellige iyi bakmak lazımdır. 77 milyon kilovat elektrik enerjisi bulunan Türkiye, bugün 114 milyar kilovat saat elektriği bulunan bir Türkiye haline gelmiştir.

Enerji dediğimiz zaman biz daha çok hep elektrik enerjisi üzerinde dururuz, ama elektrik enerjisinden daha geniş bir kavramı enerji politikası içinde mütalaa etmek lazımdır, ama onu bir ölçü olarak aldığımız takdirde 114 milyar kilovat saate gelinmiş olması önemli bir hadisedir. Ama, şu kadar sene içerisinde olmuştur, doğrudur, fakat yine de kalkınan memleketlerin, kalkınmış memleketlerin hepsine baksanız, buralarda yıllık enerji artışları Türkiye'dekinden çok ileri değildir, Türkiye yıllık enerji artışlarında da epeyce önde gelen ülkelerden birisidir.

Enerji, pahalı bir iştir ve Türkiye'nin kaynakları da o kadar zengin değildir. Türkiye ihtiyacı bulunan enerjinin 45 ile 55'ini dışarıdan satın alır, topyekün olarak söylüyorum. Bu tablonun önümüzdeki zaman içerisinde çok değişeceğini de sanmıyorum. Yine Türkiye dışarıdan enerji almak durumundadır ve Türkiye'nin doğal kaynakları belki istediğimiz kadar iyi aranmamış da olsa, iyi meydana çıkarılmamış da olsa çok büyük bir şey vaat etmiyor, bir sürpriz olursa ayrı meseledir. Doğal kaynakların içerisinde bilhassa petrol, kömür ve gazdan bahsetmek istiyorum. Hidrolik kaynakları çok iyi hesaplanmıştır, ne kadar neyi var bellidir ve hidrolik kaynaklarından da önemli şekilde yararlanılmıştır. Şimdi geldiğimiz noktada bu 114 milyar kilovat saat elektriğin önemli bir kısmı hidrolik kaynaklardan geliyor, 38'i hidrolik kaynaklardan, 29'u termik kaynaklardan geliyor. Bir unsur bunun içine girmiştir 21'i gazdan geliyor, 6'sı sıvı kaynaklardan geliyor, ama 21'i gazdan geliyor, yani gaz neredeyse kömüre yetişmek üzeredir.

Bu böyle de, aşağı yukarı 50 seneye yakın zamandır yaptığımız tartışmalarda hep çok mu yapıyoruz, az mı yapıyoruz tartışması da yapılmıştır. Acaba lüzumsuz işler mi yapıyoruz tartışması da yapılmıştır. Ama, 2000 senesine burada 40 günden daha az zaman var, bugün Türkiye bir enerji bunalımı içerisinde, yani az mı yaptık, çok mu yaptık, ne kadar yaptysak yaptık, ama çok yapmamışız. Nasıl bir enerji bunalımı içerisinde, dün ben çalışırken 6 defa elektrik kesildi, yani benim çalıştığım yerde elektrik kesiliyor 6 defa ve dün akşamüzeri Hükümet Başkanıyla, Enerji Bakanıyla konuştuğum konu da buydu. yani, çok yaptysak bu nereye gitti. Onun için çok yaptık endişesine kapılmayın sevgili meslektaşlarım. Çok yapmadık, çok yapamayız zaten, çok yapmaya kaynaklarımız müsait değildir. Binbir derdi olan Türkiye.

Benim size söyleyeceğim, en pahalı elektrik olmayan elektriktir. Enerji için de aynı şeyi söylerim. Yani, sanayi yapacaksınız, böyle günde 6 defa kesilen elektrikle sanayi olmaz. Normal voltajların altına düşen elektrikle makinelerinizi çalıştıramazsınız ve benim şikayetim bu ülkedeki vatandaşlar iyi kötü evine beyaz eşya alabilmişlerdir, elektrikten bir medeni ortamda yararlanabilmektedir, ama elektriğin inmesi çıkması, voltajların bozukluğu bu aletlerin hepsini bozmaktadır.

Ben neyi söylemek istiyorum. Burada güzel tartışmalar yapacaksınız, çok tecrübeli, çok ehil, çok bilgili arkadaşlarımız vardır meslektaşlarımızın arasında, onlar birçok doğruyu dile getireceklerdir ve dile getirilen doğrular da mutlaka dikkate alınacaktır. Ama, bugün bize lazım olan şey, yani yokluğuna katlanamayacağımız şey enerjidir. Enerjimiz olmalıdır, hep olmalıdır, iyi kaliteli olmalıdır. Buna bir unsur daha gelecek ve enerjinin bilhassa sanayideki rolü bakımından, sanayimizi rekabet edecek güçte tutacak fiyatta olmalıdır. Olmalı, iyi olmalı ve olmalı devamlı olmalı, güvenilir olmalı, kaliteli olmalı ve bizi rekabet gücümüz olacak şekilde, ayakta tutacak şekilde de fiyat olmalı.

Bunları nasıl yapacağız? Bence 50 sene evvelki bakışımızdan çok farklı bakmaya mecburuz 2000'li yıllara girerken. 2000'li yıllara girerken zaten devletin fonksiyonu değişmiştir. Siz isterseniz devletin fonksiyonun değiştiğini kabul edin, etmeyin, yani 2000'li yıllara girerken 2000'li yılların dünyanın bizim üstümüze koyduğu icabı, ne bizim bağımsızlığımıza hanel getiren bir iştir ne şudur ne budur. Yani, dünyaya uymak, dünyayla beraber yaşamak aşağı yukarı gelecek nesillerin barış içinde, refah içinde yaşaması için şarttır. Türkiye birçok şeyi geriden takip etmiştir. Türkiye konuştuğumuz elektriği kaç sene sonra aldı. Ondan evvel gelen buharı kaç sene sonra aldı ve o yüzden Cumhuriyetin başına geldiğimiz zaman sanayi olarak bu ülkenin nesi vardı? İşte elektrik, 77 milyon kilovat/saat. 1950'ye geldiğin zaman 789 milyon kilovat/saat, daha 1 milyar bile değil ve onun içindir ki benim global hedeflerim, bakın burada söyleyeceğim şeyler akılda tutulmalıdır. Bunları bende ortaya koyuyor değilim, bunları devletimizin uzmanları ortaya koyuyor, hesaplar yapıyor, kitaplar yapıyor ve bu hesap ve kitapları biz aşağı yukarı 50 senedir yaparız ve bu hesap ve kitaplar da doğru çıkmıştır, yani bizim bu işlerle uğraşan devlet dairelerimizin ve en sonunda Planlama Teşkilatının arşivlerinde çok güzel bilgiler vardır.

Şimdi ne yapacağız? 2010 senesinde Türkiye'nin ne kadar elektriğe ihtiyacı var? 264 milyar kilovat/saat elektriğe ihtiyacı var. Bugün neyiz var? 114 milyar kilovat/saat elektriğimiz var 98 bu tabii, 2000 yılında 131 milyar kilovat/saat elektriği olacak Türkiye'nin, 2010 yılında da 264 milyar kilovat/saat elektriğe ihtiyacımız olacak ve daha bugünden elektrik darboğazında bulunan Türkiye'nin eğer birtakım tesisler planlandığı zamanda bitirilemezse önümüzdeki iki sene içerisinde, hatta bu senenin sonuna doğru başlamak üzere krizi var, elektrik krizi, benim kabusum bu. Ülke bir noktaya gelmiştir. Hiçbir şeyi olmayan ülkenin hiçbir derdi yoktur. Fakat, kalkınmaya koyulduğunuz zaman, bir yere geldiğiniz zaman geldiğiniz yerde duramazsınız, fırtınayı kendiniz yaratmışsınızdır. Duramazsınız, yani sanayileşmiş bir Türkiye, evet belki her şeyini istediğimiz kadar iyi yapmış değil, yapabilmiş de değil, ama bir gerçek var. Benim Türkiye Cumhuriyeti Başkanlığına seçilerek geldiğim 1965 senesinde Türkiye'nin ihracatı 400

milyon civarında, 400 milyon dolar civarında, enerjisi de 3 milyar kilovat/saat civarında. Ama, bugün Türkiye 30 milyar dolar civarında bir ihracata gelmiştir, 10 milyar dolar civarında bir turizm geliri sağlayacak hale gelmiştir, Türkiye 50 milyar dolar döviz kazanır duruma gelmiştir. Bu müthiş bir güç, Türkiye'ye itibar zaten bundan geliyor, birçok sebeple buradan geliyor. Türkiye borçlanırsa borcunu öder, nitekim bir kuruluş kimseye borcunu ödememezlik yapmamıştır. Türkiye'nin kredisini yapabilme gücü kendindedir. Bu devam etmelidir. Dün biz iğneden ipliğe her şeyi satın almıyor muyduk, alıyorduk. Bugün bakın Türkiye'nin ihracat rakamlarına, ihracat rakamlarının yüzde 90'ı sanayi ürünüdür. Hatta nüfusunun yüzde 40'ı tarımda, 44'ü tarımda olan bir Türkiye, dünyanın nüfusunun yüzde 10'undan aşağısı tarımda olan ülkelerinden tarım ürünü alıyor. Avrupa dediğiniz yer bakıldığı zaman, sanayi ülkesidir, hizmetler ülkesidir, ama aynı zamanda kendi kendine yetecek kadar tarım ürünü üretir, hatta bize satacak kadar bile üretir ve Türkiye 7 ülkeden biridir, kendi kendine yeter diye övündüğümüz zamanlar geride kaldı. Bugün dışarıdan tarım ürünü alma durumundayız. Buna rağmen Türkiye'nin ihracatını yapan olay sanayidir geniş çapta. Bu devam etmelidir. Bunun devam etmesi neye bağlı? 2010 yılında 264 milyar kilovat/saat elektriğimizin olmasına bağlı. Bunu yapacaksınız ve 2020 yılı, 2020 yılı çok uzak bir zaman değil, 2020 yılındaki bu ihtiyaç 528 milyar kilovat/saat elektriği Türkiye'nin yapabilmesi için 130 milyar dolar yatırım yapması lazım. Yani, birinci mesele bunun yapılmış olmasıdır, ikinci mesele iyi yapılmış olmasıdır, en iyi şekilde yapılmış olmasıdır, ama bu 130 milyar doları yok Türkiye'nin, her sene aşağı yukarı 3.5 ila 4 milyar dolar seviyesinde bir yatırım yapması lazım Türkiye'nin, 10 senede 30 milyar yapması lazım, böyle bir parası yok. Onun için de birçok şeye başlıyoruz, 3 sene, 5 sene de rötarlı bitiriyoruz, 3 sene, 5 sene rötarlı bitirdiğimiz tesisler zaten atıl yatırım hanesine girecek duruma geliyor. Onun için buradaki olay yapılmasıdır. Bunu yapmak için kaynak lazım, kaynağın bulunmasıdır. Kendi kaynaklarımız yetmiyorsa, uluslararası piyasadan kaynak almamız hiç yadırganacak bir olay değildir. Çünkü, bugünkü dünya 2000'li yıllara girerken ki dünya farklı bir dünyadır, burada küreselleşme olgusu herkesi saran bir olgudur. Hayır, biz küreselleşmenin içine dahil olmak istemiyoruz, kendi başımıza kalmak istiyoruz demek mümkün değildir, hiç kimse bu küreselleşme olayının dışında kalamaz, öyleyse bunun icaplarına uymak noktasına geldiğiniz yerde devletin fonksiyonunun değiştiğini herkesin kabullenmesi lazım.

Devletin fonksiyonu değişmiştir. Devlet daha iyi işlemelidir. Devlet daha iyi işlemelidir, ne zaman daha iyi işler devlet? Yeni fonksiyonunu anladığı zaman daha iyi işler. Devletin bugün iktisadi, ticari, sınai işlerin içinden, fiskal işlerin içinden tümüyle çıkması lazımdır. Tümüyle çıkması lazımdır ki devlet daha iyi işlesin. O zaman devlet neyi yapacak? İyi yapamadığı diğer işleri yapacak, bugün iyi yapamadığı diğer işleri

yapacak. O nedir? Kimsenin yapmadığı şeylerdir. Onun birincisi eğitimidir. Devletin, bilhassa 2000'li yıllara girerken Türkiye şartlarında 100 çocuğundan 9'u ancak üniversite bitirebilen bir Türkiye'de bu nispetlerle bir yere varamayız. Devlet hiç olmazsa ilkokula giren 100 çocuğunun, 100'ünü ilkokulda, ilköğretim okulu diyoruz ona, onda okutmalı ve bundan 65'ini, 70'ini üniversiteye aktaracak şekilde okutmalı ve hiç olmazsa 30'unu 35'ini üniversiteden mezun etmelidir, geleceğin toplumu bu. Yani, bilgi toplumu diyoruz, kiminle yapacaksınız bilgi toplumunu? Bu ülkenin insanlarını daha çok okutmak, daha çoğunu okutmak ve daha çok insanımızı bu eğitim hazinesinden yararlandırmak lazımdır. Bunu yapacak, buraya çok para lazım, çok kaynak lazım. 1920'li yıllarda 300 tane üniversite hocası varken, bugün 60 bin tane vardır, 60 bin tane yetmemektedir, 100 bine çıkması lazım.

Yani, her şey birbirine bağlı. Hiçbirini birbirinden ayıramazsınız ve başka neyi yapması lazım? Bu ülkenin insanlarına veya hepsine, hepsine sağlık hizmeti verilmesi lazım ve bu sağlık hizmetinin daha iyi verilmesi lazım. Bugün, evet Türkiye Cumhuriyete başladığı zaman 1 000 hekimli bir Türkiye, bugün 1 000 hekim sadece Ankara'da Numune hastanesinde var. 77 bin hekime gelmişsiniz, ama hâlâ 5 bin kişiye bir hekim düştüğü yerler var Türkiye'de, yani birçok şeyde ıslah etmişsiniz, ama daha ıslah edilecek birçok şey var, işte oraya eğilmesi lazım.

Gayri safi milli hasılasının yüzde 3.5, 4'ünü sağlığa sarf ederek Türkiye çağdaş bir devlet olma, çağdaş bir toplum olma iddiasını sürdüremez. Ne yapacaktır? Bakın, bugün kalkınmış memleketlerde dahi sağlığa ayrılan gayri safi milli hasılasının yüzde 10'u civarında, eğitime ayrılan yüzde 8'i civarında, yani yüzde 99'u okumuş insanların dahi sağlığa ve eğitime ayırdığı paylar bunlar. Öyleyse hangisini yapalım diyecek durumumuzda yok, hepsini yapma gibi bir durumumuz var. Yani, ne enerji meselesini bir kenara bırakabilirsiniz ne sanayileşmeyi ne eğitimi, hepsini yarım yarım yapmak yerine kaynak bulmanız lazım. Hayır efendim, Türkiye kaynak bulmasın. Bugün 400 milyar dolar gezinen para var. Bu gezinen paradan Türkiye'nin bu sene aldığı 600 milyon dolardır. Polonya'nın aldığı ise 10 milyar dolardır. Yani, bunu alıp da adam gayet tabii ki ödeyecek, yani kendi bankanızdan alsanız ödemeyecek misiniz, ödeyeceksiniz, kendi içinizden alsanız, bugün artık bu meselelerde daha geniş düşünme zamanı gelmiştir. Evvela sizi kalkındırarak imkanlara sahip olabilmek. O imkanlar kadrolarınızda olsa kaynaklarınız yoksa, projelerinizde olsa kaynaklarınız yoksa gayet tabii ki bunları yapamazsınız.

Onun içindir ki 2000'li yıllarda devletin değişen fonksiyonu içerisinde devletin bir diğer fonksiyonu daha iyi bir yargı dağıtımı, daha iyi yargının daha iyi işleyip, adaletin daha çabuk dağıtılmış olması, toplumun huzuru bakımından fevkalade önemlidir ve

nihayet çevre olayı bugün dünyanın her ülkesinde en önemli hale gelmiştir. Çevre olayı ulusal hadise haline gelmiştir. Bütün bunlarla devletin, tabii devletin klasik fonksiyonları var, huzur ve sükunun sağlanması, savunmanın eksiksiz sağlanması ve bir ülkede o ülkenin bütün insanların nasıl ki sağlık hizmetinden yararlanmasını istiyoruz, bütün insanların sosyal güvenlik şemsiyesi altına da girmesi şarttır. Bugün halen yüzde 70 sosyal güvenlik şemsiyesi altındadır, yüzde 30 değildir ve bu yüzde 70'e de bu şemsiye kifayet etmemektedir, şemsiyenin bazen delikliğinden şikayet edilmektedir. Yani, altındaki insanları kafi derecede korumadığı da bir gerçektir. Öyleyse Türkiye yeniden dönüp kendi hesabına bakmak mecburiyetindedir. Buna bakarken de yeni kaynaklar bulma mecburiyetindedir. Yeni kaynaklar, sadece kendi halkından aldığı vergiyle bu işin içinden çıkması mümkün değildir. Yani, Türkiye'nin deliği büyük, yaması küçüktür, bu yamayı büyütme mecburiyetindedir.

Enerji meseleleri, aslında hepsi Türkiye'nin büyük meseleleri içerisinde. Enerji meselelerinde neyi yapalım dersiniz, bu hedeflere ulaşmak için neyin yapılması lazımsa onu yapmak lazım. Yani, bu üretimi yapın, bu üretimi yapmak için nereden yapacaksınız bu üretimi, bence Türkiye su kaynaklarında daha bir hayli imkanları var ama, su kaynaklarının kaymağını almıştır. Hiç dokunmadığımız birkaç nehrimiz daha var, ki onlardan birisi Çoruh Nehridir, Çoruh Nehri üzerinde yarın 2 nci ve 3 üncü ünitelerin bir süre sonrada 4 üncü ünitenin temeli atılacak. 711 milyon dolara Verner Barajı yürüyor, ondan sonraki ve Kızılırmak üzerinde kademeler, Dicle üzerinde yeni kademeler var, Fırat'ın 4 üncü ve 5 inci kademeleri, yani Birecik ve Karkamış Barajları bu sene işletmeye girecek ve bakın biz Karkamış Barajını Avusturya'dan sağladığımız bir krediyle yapıyoruz, Birecik Barajına 27 tane Avrupa'daki banka bir araya gelerek yaptıkları konsorsiyumla bu barajı yapılı hale getirdiler, ama 10 sene muamelesi sürdü. Bu kadar ağır muamelelerle de bir şey yapamayız.

Benim söyleyeceğim, kendi kaynaklarımız kafi değilse yapacağımız iş kaynak bulmaktır. Kaynak bulma, o kadar sakıncalı bir iş değildir. Güncel meselelerde eleştirilecek şeyler vardır, onları eleştirmekte de kişi haklıdır. Her şeyin doğru yapıldığı kanaatinde değilim, yanlış yapılan şeyler varsa eleştirilmelidir ve doğrusu yapılmalıdır mutlaka, ama Türkiye mutlaka enerji kaynaklarına, kendisine yetecek kadar enerjiye daha doğrusu sahip olmalıdır. Gazın altını çizdim, üç-beş cümle söylemek istiyorum.

Türkiye bugün 10 milyar metre mikap gaz kullanıyor. Bunun 7 milyarını eski Sovyetler Birliği şimdi Rusya, Rusya'dan alıyoruz ve 3 milyar kadarını da sıvılaştırılmış şekilde Cezayir'den alıyoruz, işte bu kadar. Türkiye'de gaz henüz Türkiye'nin birkaç yerinde mevcut. İşte İstanbul Bölgesinde, Kocaeli'nde, Bursa'da mevcut, İzmir'de yok,

Adana'da yok, Kayseri'de yok, sanayi merkezleri Gaziantep'te yok, Erzurum'da yok, yok, yok. Bugün Türkiye'nin olsa 25 milyar metre mikap gazı kullanması mümkün bugün. Demek ki açığı arada 15 milyar metre mikap gaz açığı ve Türkiye'nin her tarafı gaz istiyor, çünkü eğer Bursa'daki endüstriye gaz verirsiniz, İzmir'dekine vermezseniz bunların Türkiye içinde rekabet etmeleri mümkün olmaz bırakın dışarıya karşı. Sızlanan İzmir'de veya Gaziantep'te sızlanan vatandaş haklıdır yerden göğe kadar. Onun için Türkiye bir büyük gaz alımı kampanyasına girişmiştir. Rusya'dan yeniden gaz almaya girişmiştir Mavi Akım Projesi. Karadeniz geçilerek, Karadeniz boruyla geçilerek 15 milyar metre mikap civarında yeniden gaz alınacaktır. Türkmenistan'da 40 trilyon metre mikap civarında gaz var ve bu gazın Türkiye'ye ve Türkiye yoluyla Avrupa'ya ulaşması lazım. Hazar Denizi geçilerek bu gaz Türkiye'ye ulaştırılacak ve Azerbaycan'da yeni gaz kaynakları da buldular, bunlar çıktığı zaman Türkiye'ye bu gaz gelecek. Mısır'da gaz kaynakları var, bunlar gelebilecek. Irak'ta gaz kaynakları var, ama bunların bir kısmı bazen müspet oluyor, bazen olmuyor, yani çok yönlü bir gaz aramaya Türkiye girişmiştir. Ne yapacak bu kadar gazı dediğiniz zaman? Nasıl ki 2020 yılında 528 milyar kilovat/saat elektrik üreteceğiz diyorsak, 2020 yılında da 83 milyar metre mikap gaz istiyoruz. Zaten bu 83 milyar metre mikap gazın bir kısmı da o 528 milyar elektriği üretecek gazdır, ikisi birbirine bağlı şeylerdir ve Türkiye bu gazı sağlamalıdır.

Bir şeyin daha altını çizeyim. Türkiye'nin bugün 30 milyon ton civarında ham petrol kullandığını hep biliyoruz. Yalnız bu önümüzdeki 20 sene zarfında 50 milyon tonu geçer. Halen Türkiye'nin vaktiyle 1 milyon tonluk kapasitesi vardı İPRAŞ'da, 3 milyon ton civarında da ATAŞ Rafinerisi vardı 4 milyon ton 1960'lı yıllarda, 1 milyon ton kadar da, yarım milyon ton kadar da Batman'da vardı 4.5 milyon ton rafineri kapasitesi vardı, kullandığı, yaptığı şeyde o kadardı, ihtiyacı da o kadardı. Ama, bugün 30-35 milyon ton rafineri kapasitesi vardır, Türkiye işlenmiş mal dışarıdan almamalıdır, aldığı takdirde daha çok para verir, hiç olmazsa bir katma değeri kendi içinde kalmalıdır. Onun içindir ki Türkiye'nin 13 milyon ton civarında İPRAŞ'da kapasitesi var, 10 milyon ton civarında İzmir'de var, 5 milyon ton burada Kırıkkale'de var, onun 10 milyon tona çıkarılması lazım ve Türkiye'nin yeni rafinerilere ihtiyacı var, onu söylemeye çalışıyorum, dikkatinize getiriyorum, herhalde kaçmayacaktır. Yani, Türkiye 50 milyon ton rafineriye göre kendisini ayarlamalı. Türkiye ne yapmalı? Türkiye elektrik üretmeli. Hangi kaynaktan bulursa üretmeli, ama bu elektrik kaç paraya olursa olsun değil, gene olabileceği kadar makul fiyatta olmalı. Gerçi sanayide elektriğin hissesi yüzde 5 civarındadır, meteoroloji hariç, yüzde 5'in de altındadır çok yerde, meteoroloji ayrı bir şeydir. Yani, elektrik fiyatlarının 1 sent, 2 sent aşağı yukarı olması rekabet gücünü genellikle ortadan kaldırmaz, ama yine de en ucuz olmasına dikkat etmelidir, olabileceğinin en ucuz olmasına dikkat etmelidir.

Kendisi yapmalıdır, dışarıdan satın almalıdır, para bulmalıdır, kaynak bulmalıdır, daha çok üretmelidir, üretme. Yalnız ürettiği elektriğin yüzde 20'sini, 18'ini yollarda kaybeden bir Türkiye olmaz. Her defasında söyledik, bunu yüzde 6 veya 8 civarına indirilmesi lazımdır. Bana denildi ki "bu rakamlar böyle görünüyor ama bu daha çok şehirlerdeki kaçaklardan dolayıdır" malum sebeplerle, yeni teşekkül eden semtlerde kullanılıp kayda geçmeyen, ama ben bunun bu kadar olacağını sanmıyorum. Bakınız, 1950 yılında Türkiye'nin bir tek kilometre yüksek gerilim hava hattı yoktu, bugün 60 bin kilometre vardır, ama bu defa da voltajlar ve transformator istasyonları kafi halde, ihtiyaçları karşılayacak durumda değildir. Öyleyse, Türkiye bunları ıslah etmeli, dağıtım şebekelerini ıslah etmeli ve kim yapmalı bunları dersiniz? Bana sorarsanız, bunların yapılması kimin yaptığından önemlidir. Ben meseleye böyle bakıyorum ve tabii ki bunların yapılması bir kargaşa içinde değil de bir düzen içinde, yani hukuksuzluk veya eşitsizlik ortadan kaldırılacak şekilde bir düzen içinde yapılmalıdır. Artık bugün devlet mi, fert mi tartışmaları çoktan gitmiştir orta yerden ve bu ülke ferdini daha çok üretime sokmak, ferdini daha çok ülkenin sorumluluğuna sokmak durumundadır. Devlet tanzimci olmaya ve gözetleyici olmaya devam etmeli, ama ferdini daha çok işin içine sokmalıdır her alanda, yalnız enerji alanında değil.

Benim düşüncelerim bunlardır. Ben 50 senedir bu işin içerisindeyim. Benim düşüncelerimin aykırı geldiği haller olabilir, ama ben böyle düşünüyorum. Ben size başarılar diliyorum. Bu panelden çıkaracağımız neticeleri bana verirseniz ben onların takipçisi olurum.

Hepinizi sevgiyle, saygıyla selamlıyorum. (Alkışlar)

SITKI ÇİĞDEM- Değerli delegeler, açılış programımız burada sona ermiş bulunuyor. Kayıt işlemlerinin tamamlanması için ara veriyoruz. İlk oturumumuz 13.30'da yine buradaki salonda yapılacak ve ondan sonraki günlerde devam edecektir.

Hepinize tekrar katıldığınız için teşekkür ediyoruz.

